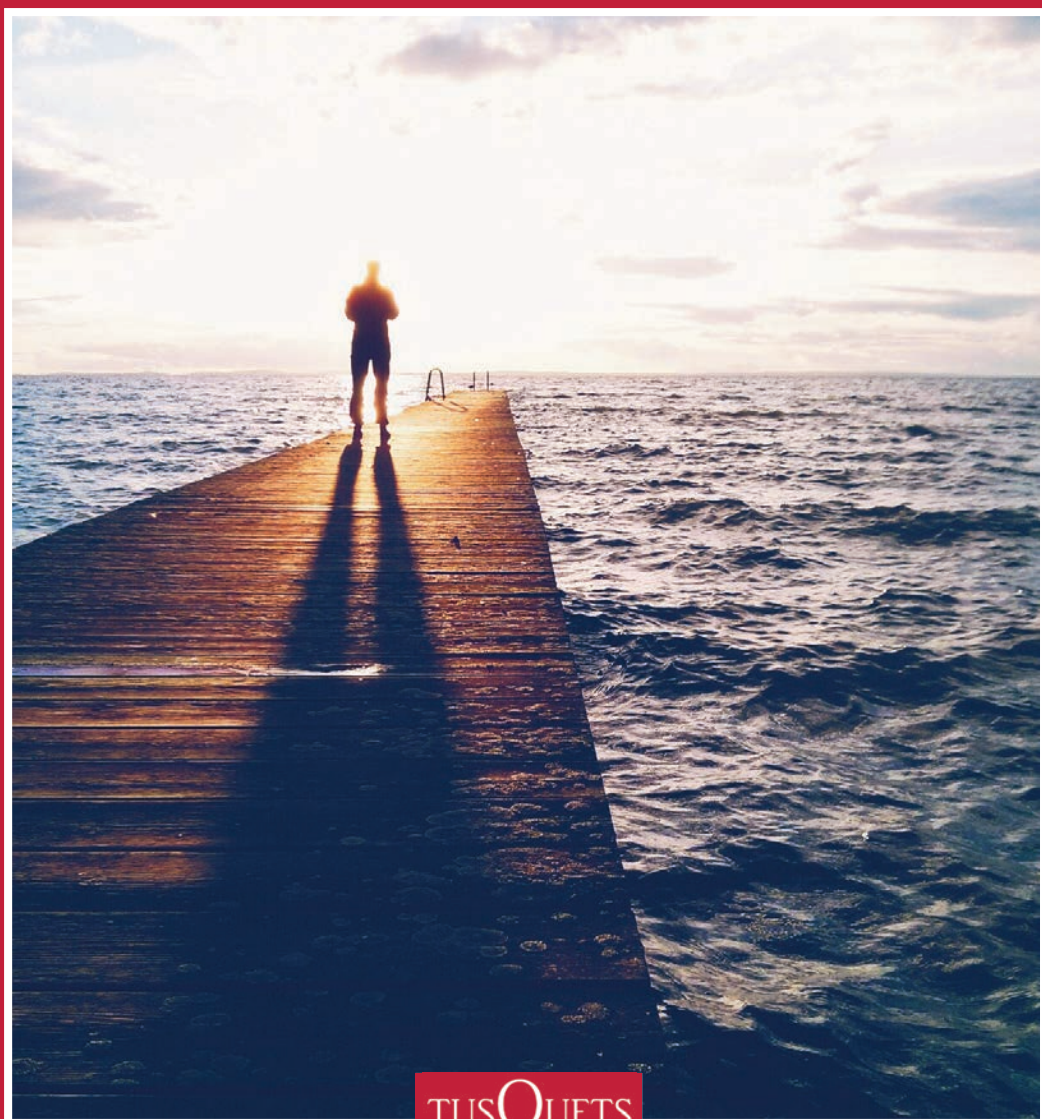

Henning Mankell
BOTES D'AIGUA
SUEQUES

L'Ull de Vidre

TUSQUETS
EDITORS

HENNING MANKELL
BOTES D'AIGUA SUEQUES

Traducció de Montserrat Pagès Vila

Collecció dirigida per Antoni Marí

Títol original: *Svenska gumistövlar*

1a edició: setembre de 2016

© Henning Mankell, 2015. Publicat per acord amb Leopard Förlag, Estocolm,
i Leonhardt & Høier Literary Agency A/S, Copenhaguen

© de la traducció: Montserrat Pagès Vila, 2016
Disseny de la collecció: Guillemot-Navares
Reservats tots els drets d'aquesta edició per a
Tusquets Editores, S.A. - Av. Diagonal, 662-664 - 08034 Barcelona
www.tusquetseditores.com
ISBN: 978-84-9066-323-3
Dipòsit legal: B.13.573-2016
Fotocomposició: Víctor Igual, S.L.
Impressió i enquadernació: Romanyà Valls, S. A.
Imprès a Espanya

És rigurosament prohibida qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació total o parcial d'aquesta obra sense el permís escrit dels titulars dels drets d'explotació.

Índex

Primera part	
L'Oceà de la Banalitat	13
Segona part	
La guineu corre cap al Gòlgota	107
Tercera part	
El beduí dins d'una ampolla	191
Quarta part	
El tambor de l'emperador	277
<i>Epíleg</i>	381

Fa gairebé un any, una nit de tardor, se'm va cremar la casa. Era diumenge. S'havia aixecat vent a primera hora de la tarda. Al vespre vaig veure que l'anemòmetre marcava ràfegues de més de trenta peus per segon.

Bufava un vent del nord molt fred per ser de començaments de tardor. Quan em vaig ficar al llit, a dos quarts d'onze, vaig pensar que aquella tempesta que creuava l'illot heretat dels meus avis materns estrenava la temporada.

Tardor, l'hivern a tocar. Una nit l'aigua del mar començaria a glaçar-se.

Aquell any, em ficava al llit amb mitjons per primera vegada. El fred ens atacava amb la primera envestida.

Feia ben bé un mes que havia arreglat la teulada. Havia estat una feinada important per a un humil artesà com jo. Les teules eren velles i estaven trencades. Val a dir que les meves mans, temps enrere hàbils amb els bisturís en operacions quirúrgiques complicades, no estaven fetes per a l'aspresa de les teules.

En Ture Jansson, un home jubilat que havia estat carter tota la vida, va anar a recollir les teules noves al port. No em va voler cobrar res. Potser en agraïment per totes les vegades que he atès la seva hipocondria a la consulta improvisada que he muntat a l'amarrador cobert amb forma de caseta que tinc al costat de l'embarcador.

Fa anys que examino els seus suposats mals de braços i d'esquena. Amb l'estetoscopi penjat d'un cimbell per caçar èiders constato que els pulmons i el cor li funcionen com cal. Cada vegada que visito en Jansson el trobo en perfectes condicions.

En tota la meva carrera no he vist mai un pacient tan atemorit per malalties que no pateix. Ha estat carter i hipocondríac a jornada completa.

En una ocasió en què es queixava de mal de queixals, no vaig estar per ell. Vés a saber si se'n va anar a terra ferma per acudir al dentista. Però dubto que tingués ni una sola càries. Devia serrar les dents mentre dormia i per això li feien mal.

La nit de l'incendi, com de costum, vaig prendre'm un somnífer i vaig agafar el son de seguida.

Em va despertar una llum molt potent que es va encendre tot d'una. Vaig obrir els ulls, la llum em va encegar. Al sostre surava un núvol de fum gris. No duia els mitjons posats, segurament me'ls havia tret sense adonar-me'n quan l'habitació es va anar escalfant. Vaig saltar del llit, vaig baixar les escales i vaig entrar a la cuina. Estava envoltat d'una resplendor intensa. El rellotge de la cuina marcava les dotze i dinou minuts. Em vaig posar mal posat l'impermeable negre que tenia penjat vora la porta, em vaig barallar amb les botes d'aigua, sobretot amb una, que es resistia a entrar, i vaig sortir rabent de casa.

Les flames embolcaven la casa. Se sentia la crepitació del foc. Vaig córrer cap a l'embarcador; des d'allà, on la calor no era tan insuportable, vaig mirar com la casa es cremava. En aquell moment no se'm va acudir preguntar-me què havia causat l'incendi. Simplement observava atònit les flames. El cor em batejava amb tanta força que sentia que el tenia a punt d'esclatar. D'altra banda, contemplar el foc em va sumir en una desolació punyent.

La calor va fondre el temps. Van començar a arribar barques amb veïns espantats. No sé quanta estona va durar tot plegat, ni sabia dir qui va venir. Tenia els ulls clavats en el foc i en les espurnes que voletejaven pel cel nocturn. Durant un instant terrible em va semblar veure, rere el foc, les siluetes envellides dels meus avis.

A la tardor no hi queda gaire gent, a les illes, els estiuejants han marxat i els velers han posat rumb cap a ports desconeguts. Però algú va veure com les flames resplendien en la foscor de la nit. La notícia es va difondre per telèfon, i tots volien ajudar.

Els bombers de la guàrdia costera van bombar aigua de mar per tirar-la contra la casa. Però va ser en va, van fer tard. Només van aconseguir que comencés a fer pudor. Les bigues de roure cremades, els plafons de les parets, els empaperats pintats i els terres de linòleum amarats d'aigua salada desprenen un tuf que no s'oblida fàcilment.

A trenc d'alba no quedava sinó una runa fumejant i pudent. El vent va encalmar-se. La tempesta es dirigia cap al golf de Finlàndia.

D'alguna manera, el vent s'havia aliat amb el foc per dur a terme el pervers propòsit de destruir aquella casa tan bonica dels meus avis materns.

Va ser llavors, a trenc d'alba, que vaig gosar preguntar-me què devia haver provocat l'incendi. No tenia encesa cap espelma ni cap quinqué. No havia fumat ni havia encès la llar de foc. I només feia un any que havia canviat el cablejat elèctric.

No m'ho explicava. Semblava que s'havia calat foc del no-res.

Com si una casa pogués suïcidar-se per esgotament, per la vellesa, pel tedi.

Em vaig adonar que m'havia equivocat de ple en una idea sobre la vida. Vaig venir a viure aquí, lluny de tot, després d'haver fracassat en una intervenció quirúrgica, que va comportar que una dona jove perdés un braç. Aleshores creia que la casa on vivia existia des d'abans que jo nasqués i que havia de continuar sent-hi el dia que jo ja no hi fos.

Tanmateix, m'equivocava. Els roures, els bedolls, els verns i el freixe continuarien allà quan jo morís. Però de la bella casa pairal de l'arxipèlag no en restarien sinó els ciments, les pedres que un dia van transportar des de la pedrera de Håkansborg, a la península.

En Jansson va interrompre els meus pensaments, el tenia al costat. Vestia una granota vella blau marí i els guants pelats de la feina; el cap, en canvi, el duia destapat. Eren els guants que portava els dies d'hivern en què no podia fer servir el vaixell a causa de gel i havia de repartir el correu amb hidrocòpter.

Se'm va quedar mirant les botes d'aigua. Vaig mirar-me els peus i vaig veure que amb les presses m'havia posat dues botes

del mateix peu, l'esquerre. Eren dues botes verdes de la marca Tretorn. Per això m'havia costat tant posar-me-les i havia tingut tantes dificultats per vorejar la casa en flames.

—Et donaré una bota —va dir en Jansson—. En tinc uns quants parells a casa.

—Potser en tinc un parell a la caseta —vaig dir.

—No —va respondre en Jansson—. Ja ho he mirat. Hi ha unes sabates de pell i uns grampons vells dels que es posaven abans a les botes, quan als illots mataven les foques a bastonades.

Que en Jansson hagués estat remenant les meves coses a l'amarrador cobert, que jo anomenava *caseta*, no em va sorprendre. Encara que en aquesta ocasió ho hagués fet amb la idea de trobar una bota que m'anés bé. Que solia entrar a la caseta, jo ja ho sabia. En Jansson era dels qui es fica on no el demanen. Tinc la certesa que llegia totes les postals que passaven per les seves mans quan els estiuejants estaven als embarcadors i se n'anaven a comprar segells.

En Jansson em va mirar amb ulls cansats. Havia estat una nit llarga.

—¿On viuràs? ¿Què faràs, ara?

No ho sabia, així que no vaig badar boca.

Em vaig apropar als vestigis fumejants. La punta de la bota esquerra em molestava. «Això és el que em queda», vaig pensar. «Dues botes del mateix peu. Tota la resta s'ha esfumat. Ni tan sols tinc roba per vestir-me».

Va ser aleshores que vaig copsar la magnitud de la catàstrofe, i un crit de lament em va recórrer el cos. Però no va ser un crit audible, sinó un crit mut.

En Jansson va tornar al meu costat. Es movia de manera curiosa, com si tingués potes en comptes de peus. No sabies mai ben bé d'on sortia, apareixia de sobte. Com si sabés mantenir-se fora del camp visual de les persones que l'envoltaven.

¿Per què s'havia hagut de cremar casa meva i no aquella casa miserable on vivia ell a Stångskär?

En Jansson es va encongir, com si hagués escoltat el meu pensament agre. Vaig fer una ganyota i em penso que ell va interpretar que la feia perquè s'havia acostat massa a mi.

–Pots venir a viure a casa, compta-hi –va dir quan es va asserenar.

–T’ho agraeixo molt –vaig contestar.

Llavors vaig parar esment en la caravana de la meva filla Louise, aparcada en un bosquet de verns, rere en Jansson. A la vora hi havia un roure gros que encara no havia perdut totes les fulles. La caravana quedava mig camuflada entre les branques penjants.

–Tinc la caravana –vaig dir–. De moment puc viure allà.

En Jansson em va mirar desconcertat. I no va dir res.

Els que havien vingut a ajudar al llarg de la matinada van començar a tornar als seus vaixells. Cada un d’ells, però, abans de marxar, es va oferir a donar-me un cop de mà amb el que calgués.

La meva vida havia canviat de tal manera en les últimes hores que, sens dubte, necessitaria ajuda. Ni tan sols tenia un parell de botes que m’anessin bé.

Vaig veure com s'allunyava un vaixell rere l'altre. La remor dels motors es va anar esvaint.

Sabia qui eren, com es deien. A l'arxipèlag hi ha un parell de famílies importants, els Hansson i els Westerlund. Molts estan enemistats. Només es veuen als funerals o quan hi ha un naufragi o un incendi. En aquestes ocasions, l'hostilitat cessa, però un cop restablerta la calma, hi tornen.

Jo no formaré mai part de la seva comunitat ni participaré en les seves picabaralles. L'avi venia d'una família petita, els Lundberg, que va mantenir-se al marge dels conflictes durant generacions. La seva dona, a més, venia de la llunyana Åland.

Els meus orígens es troben en aquestes illes, però no em sento d'aquí. Sóc un metge fracassat que ha vingut a amagar-se a l'illot que va heretar. El fet de ser metge, és clar, és un avantatge que m'ajuda a integrar-me. Però no seré mai un illenc de debò.

A més, tots saben que em banyo a l'hivern. Cada matí em fico en un forat fet al gel amb una destral i em banyo. Entre els illencs aquest costum desperta una gran desconfiança. La majoria pensa que estic tocat de l'ala.

Sabia, per en Jansson, que la gent tenia molta curiositat per la vida que duia. ¿Què hi feia, jo, al meu illot solitari? No pescava, no era de l'Associació Cultural de les illes ni pertanyia a cap altre cercle social. No caçava ni em dedicava a arreglar la caseta o la caixa amb pedres que subjectava l'embarcador i que el gel havia colpejat amb duresa els últims hiverns.

Els pocs veïns que vivien aquí tot l'any, doncs, em miraven

amb suspicàcia. Els estiuiejants, en canvi, quan sentien parlar del metge jubilat, trobaven que era un home afortunat: podia viure tranquil a l'arxipèlag, lluny del brogit d'una ciutat gran.

Ja feia un any que un enorme iot de passatgers havia atracat al meu embarcador. Vaig sortir per fer-los fora. Un home i una dona van baixar un nen que plorava, tenia una infecció a la pell. Havien sentit que hi havia un metge a les illes, em van demanar ajuda. Els vaig dur al consultori que tenia muntat a la caseta. El nen es va estirar al banc del racó, on hi havia penjades les xarxes de l'avi, i de seguida vaig veure que era una urticària sense complicacions. Vaig fer-los algunes preguntes i va quedar-me força clar que es tractava d'una al·lèrgia a les maduixes, el nen n'havia menjat d'acabades de collir.

Vaig pujar a la cuina i vaig buscar un medicament contra les al·lèrgies que no necessitava prescripció i que podrien fer servir.

Després, com és natural, van voler pagar-me. No vaig deixar que ho fessin. Des de l'embarcador vaig veure com el seu iot luxós desapareixia rere Höga Tryholmen.

Tinc sempre a mà un maletí amb medicaments per a ús personal. No és que sigui un hipocondríac. Però m'agrada disposar dels medicaments que em puguin fer falta. Si em despertés una nit amb un infart agut de miocardi, voldria poder-me administrar com a mínim el mateix tractament que rebria en una ambulància, no voldria córrer un risc d'aquesta mena. Tinc medicaments, xeringues i tubs d'oxigen.

Crec que no n'hi ha pocs, de metges com jo, que tenen por a morir. La veritat és que possiblement avui em penedeixo de la decisió de ser metge, la vaig prendre als quinze anys. Avui m'és més fàcil comprendre el pare, el cambrer fastiguejat que amb cara de disgust em va preguntar si realment creia que tenia sentit passar-me la vida ficant ganivets als cossos de la gent.

Llavors li vaig contestar que estava convençut de la decisió que havia pres. El que no li vaig dir, en canvi, és que no pensava que fos capaç d'obtenir les qualificacions necessàries per accedir als estudis de medicina. Quan ho vaig aconseguir em vaig quedar ben parat, ja era tard per trencar la promesa.

Per ser franc: em vaig fer metge perquè és el que li havia dit

al meu pare que faria. Si ell hagués mort abans que jo hagués acabat els estudis, els hauria deixat sense pensar-m'ho.

Si hagués estat així, qui sap què hauria fet amb la meua vida; no m'ho puc ni imaginar. Segurament hauria vingut abans a viure a la casa dels avis materns. Però no sé com m'hauria guanyat la vida.

Els últims vaixells van esvanir-se en la boira matinal. El mar, les illes, estaven grisos com mai. Finalment només quedàvem en Jansson i jo. La runa fumejava i feia pudor. De les bigues de roure esteses s'aixecaven flames a l'atzar. Em vaig cordar ben cenyit l'impermeable sobre el pijama i vaig contornejar la casa carbonitzada. El foc havia deixat negre un dels pomers que havia plantat l'avi. Semblava un bastidor de teatre. L'escalfor havia fos el bidó de llauna per recollir l'aigua de la pluja. La gespa del voltant de la casa s'havia socarrat.

Vaig sentir unes ganes boges de cridar amb totes les meves forces. Però la presència de l'obstinat d'en Jansson m'ho impedia. No tenia ni esma per fer-lo fora. Sabia que, passés el que passés, em caldria la seva ajuda.

Vaig apropar-me a ell.

—He de demanar-te un favor —vaig dir—. Necessito un telèfon mòbil. El meu a hores d'ara deu ser un grapat de cendres.

—No t'amoïnis, en tinc un altre a casa, te'l puc deixar.

—Només fins que me'n pugui comprar un de nou.

En Jansson va captar que el telèfon m'urgia. Va fer via cap al seu vaixell. És dels pocs habitants de l'arxipèlag que encara té un motor semidièsel de bola calenta que s'engega fent servir un bufador. Quan feia de carter tenia un vaixell més ràpid. Però l'endemà de jubilar-se el va vendre i va començar a fer servir el vaixell de fusta vell que solia portar el seu pare. Sé força coses, d'aquell vaixell. Sé que va ser fabricat en una petita drassana de Västervik el 1923 i que encara conserva el motor original.

Vaig quedar-me dret vora l'enderroc fumejant. Vaig sentir com en Jansson engegava el volant d'inèrcia. Vaig veure-li la cara a través de la finestreta del pont de comandament, s'acomia-dava de mi agitant una mà.

Passada la tempesta, tot era calma. Regnava el silenci. Una

cornella observava les brases des de la branca d'un arbre. Vaig agafar una pedra i l'hi vaig tirar. Va emprendre el vol batent suaument les ales.

Vaig entrar a la caravana. Em vaig asseure a la llitera i em vaig sentir vençut per la tristesa i el dolor. La desesperació se m'estenia fins als dits dels peus i em provocava una calor febrosa. Vaig fer un crit tan fort que vaig tenir la sensació que les parets s'encorbaven. Vaig arrencar el plor. No havia plorat així des que era petit.

Em vaig estirar al llit, vaig mirar la taca d'humitat que hi havia al sostre de la caravana i vaig trobar que tenia forma de fetus. La meva infància va estar marcada per la por de ser abandonat. A les nits sovint em despertava i entrava amb passes silencioses al dormitori dels meus pares per comprovar que eren allà, que no m'havien abandonat. Si no sentia la seva respiració, m'espantava, temia que fossin morts i m'haguessin deixat sol. Per estar-ne segur, m'inclinava i hi apropava la cara fins que els sentia respirar.

La por de ser abandonat no tenia cap fonament. La mare s'assignava la missió de fer-me anar sempre net i ben vestit, el pare opinava que a la vida no es podia assolir l'èxit sense haver rebut una bona educació. Ell treballava de cambrer un munt d'hores a diversos restaurants, de manera que no parava gaire per casa. Però quan tenia un dia lliure o es quedava a l'atur perquè l'acomiadaven per mostrar-se insolent amb el propietari del restaurant, muntava una petita escola amb mi. Em feia obrir la porta que hi havia entre la cuina i la sala d'estar, havia de fer veure que deixava passar una dona davant meu. Ell parava la taula com per a un sopar elegant —haviem celebrat, fins i tot, el sopar dels premis Nobel—, amb nombroses copes i coberts per a cada comensal, i m'ensenyava l'etiqueta del beure i del menjar, així com a conversar amb les dames distingides que s'asseien al meu costat. A vegades em feia representar el Nobel de Física, a vegades el ministre suec d'Assumptes Exteriors o el primer ministre del Govern.

Era un joc que feia por. Quan el pare m'elogiava, em posava content, però la resta del temps m'amoïnava cometre errors i no

sortir-me'n prou bé en aquell món on m'introduïa. Una serp verinosa, invisible, serpentejava entre les copes i els coberts.

De fet, el pare, en una ocasió, havia servit al sopar dels premis Nobel. La zona que li va tocar quedava al fons, al costat de la taula llarga més llunyana de la principal, així que ni tan sols va veure els guardonats i la família reial.

No obstant això, a mi em feia aprendre a comportar-me en una mena de situacions que potser no hauria de viure mai.

No recordo que jugués amb mi de petit. Però encara no tenia deu anys i ja sabia fer nusos de corbata i corbatins. Plegar tovallons de manera artística també forma part de la meva infància.

Segurament em vaig quedar adormit. Quan les coses es compliquen, acostumo a arrecerar-me en el son. Puc adormir-me a qualsevol hora del dia i en qualsevol lloc. Així com de petit buscava amagatalls, ara em forço a dormir quan necessito refugi. De petit buscava llocs entre els cubells d'escombraries i les carboneres, als patis interiors que hi ha als blocs de pisos on vivim. Buscava arbustos espessos en arbredes. Al llarg de la meua vida he anat deixant enrere amagatalls totalment desconeguts per a la resta de la gent. No n'hi ha hagut mai cap, però, de tan eficaç com el del son.

Quan em vaig despertar tenia fred. El meu rellotge de polsera s'havia quedat a la tauleta de nit, de ben segur que es devia cremar. Vaig sortir i vaig contemplar les cendres fumejants. Núvols de fum esfilagarsats suraven pel cel. Vaig suposar, per la posició del sol, que eren les deu o les onze.

Vaig baixar a la caseta i vaig obrir-ne la porta, pintada de negre. Vaig fer-ho amb compte, ja que les frontisses no estaven en gaire bon estat. Si l'obro d'una estirada, la porta es desencaixa. Tenia una granota i un jersei vell penjats d'un clau. Entre els pots de pintura abonyegats també hi havia uns mitjons de llana que l'àvia havia sargit per a mi de petit. M'anaven grans, llavors. Però ara ja m'anaven bé. En un altre ampit, on hi havia bateries arraconades i eines rovellades, hi vaig trobar un barret de llana de propaganda d'un televisor que es venia la dècada de 1960. «Sempre la millor imatge», deien les lletres mig esborrades del barret.